

собою імітацію реальної діяльності вчителя в штучно створених ситуаціях. При цьому учасники гри виконують певні ролі (учня, вчителя, батьків та ін.) або ж виступають як активні глядачі, що оцінюють дії учасників гри.

Соціально-психологічний тренінг сприяє формуванню у студента вміння управляти своєю поведінкою, процесом спілкування з учнями. Він також допомагає розвивати такі професійно важливі якості майбутнього педагога, як інтерес до особистості дитини, вміння сприймати її емоційний стан, адекватно відгукуватися на нього.

Різноманітні форми тренінгу можна поділити на два класи: мета першого – розвиток соціальних умінь (наприклад, вести переговори, дискусії або вирішувати міжособистісні конфлікти); другий передбачає поглиблення умінь аналізу ситуації спілкування. Найчастіше з метою тренінгу використовуються групова дискусія та рольові ігри.

Предметом групової дискусії можуть служити реальні взаємини між членами групи, події, що відбуваються у ній, та ін. У результаті такого аналізу студенти навчаються краще розбиратися у своїх почуттях, точніше визначати мотиви власних вчинків і дій. Вони також краще починають розуміти мотиви, цілі, почуття партнерів по спілкуванню.

Серед різноманітних форм тренінгу найбільш поширений метод рольових ігор. Його мета – формування комунікативних якостей студентів, підвищення культури їх спілкування. Суть рольового тренінгу полягає в тому, що певна соціально-психологічна проблема розв'язується його учасниками шляхом розігрування заданої ситуації (наприклад, конфліктної). При цьому кожний

учасник тренінгу демонструє вирішення конкретної ситуації тією людиною, чию роль він виконує. Одна й та ж ситуація може програтися кілька разів, для того щоб кожен студент зміг побувати у різних ролях і запропонувати свої варіанти рішень. У ході гри учасники можуть також ставати по черзі то активними виконавцями ролей, то глядачами-експертами. [5, 13-21]

Визначені методи досить ефективно використовуються на фахових дисциплінах при підготовці майбутніх вчителів образотворчого мистецтва, стимулюють у студентів інтерес як до вербальних, так і невербальних засобів спілкування, сприяють вмінню керувати своєю мімікою, жестами, уважно слухати співрозмовника, відчувати його емоційний стан, вести бесіду.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація. – К., 2006. – 256 с.
2. Рудницька О.П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти. – К., 1998. – 360 с.
3. Савенкова Л.О. Професійне спілкування майбутніх викладачів як об'єкт психолого-педагогічного управління: монографія; мін-во освіти і науки України, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана. – К.: КНЕУ, 2005. – С. 17 – 28.
4. Цимбалюк, Іван Миколайович. Підвищення професійної кваліфікації: Психологія педагогічної праці: Науково-методичний посібник для підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.; М-во освіти і науки України, - К: ВД «Професіонал», 2004.
5. Чепелєва Н.В. Психологічна культура майбутнього вчителя. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1989. – С. 13 – 21.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Возник Ілона Степанівна – аспірантка кафедри педагогіки, викладач кафедри хореографічних дисциплін образотворчого мистецтва та дизайну Кіровоградського Державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: культура професійно-педагогічної комунікації, як складової професійної майстерності вчителя образотворчого мистецтва.

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Наталія ГАГАРІНА (Кіровоград)

У статті розглядаються деякі аспекти підготовки педагогів дошкільних закладів до роботи з обдарованими дітьми. Автор акцентує увагу на педагогічних умовах, здібностях, знаннях та уміннях педагога, за яких означений процес є результативним.

В статті розглядаються аспекти підготовки педагогів дошкільних закладів до роботи з обдарованими дітьми. Автор акцентує увагу на педагогічних умовах, здібностях, знаннях та уміннях педагога, за яких означений процес є результативним.

Ключові слова: дошкільний навчальний заклад, здібності, умови, підготовка, вихователь, обдарованість.

Серед соціальних пріоритетів нашого суспільства одним із найважливіших є постійне вдосконалення професійної підготовки спеціалістів дошкільного профілю, якій характерне прагнення до вершинності через прогнозування, планування, моделювання, проектування майбутнього, визначення своєї ролі в цьому процесі. Продовжуючи позитивні надбання традиційної системи вищої

професійної освіти педагогів, сучасні підходи до неї дозволяють створювати умови, що приводять знання професіонала у відповідність із сучасними науковими поглядами і теоріями. У цьому контексті гарантується педагогу, який покликаний працювати з дітьми дошкільного віку, право вибору такого шляху, що дозволяє досягати все більших ступенів професіоналізму і саме в роботі з обдарованими дітьми.

Професійні "акме" як форми досягнення людиною високих рівнів у його професійному розвитку вивчали й описували Б. Ананьєв, О. Бодальов, А. Деркач, В. Зазикін, Є. Климов, Н. Кузьміна, А. Маркова та інші. Вони показують професійне "акме" як кульмінацію, пік, оптимум у професійному розвитку людини. [1]

Нині, у зв'язку із зростанням інтересу до навчання і виховання обдарованих дітей, проблема гармонійного розвитку набуває особливої актуальності. Гадаємо, що, розв'язуючи її, ми повинні враховувати дослідження напрацьовані П.Каптеревим, О.Острогорським, Ф.Матвеевим, Н. Булигіним та іншими прогресивними педагогами.

Професійні "акме" педагога (в тому числі й вихователя дітей дошкільного віку), як вважають науковці, можуть являти собою видатні досягнення (теоретичні концепції і відкриття) чи включати окремі творчі знахідки, передовий досвід новатора, що помітно перевищує результати професіоналів у даній галузі.

Отже, професійне "акме" вихователя дітей дошкільного віку - це найвищі рівні професійних досягнень, можливі для нього на відповідному ступені його професійного розвитку, і виражаються у сформованості людини як суб'єкта професійної діяльності, професійного спілкування, у зрілості її професійної компетентності. У досягненні професіоналізму спеціаліста дошкільного спрямування чільне місце займає взаємозалежність внутрішніх (мотивація самореалізації; активність, постановка мети, досягнення свого максимального рівня та концентрація на ній, побудова професійного шляху по висхідній; високий рівень домагань, збереження і збільшення своїх досягнень) і зовнішніх факторів (адекватні педагогічні методики, технології).

У світлі педагогічної підготовки дошкільних працівників для роботи з обдарованими дітьми звертається увага на складові професійної компетентності педагога, що включають: широку ерудицію, знання свого предмета, останніх досягнень науки й техніки, новітніх технологій і методів, методології науки й зв'язку з іншими галузями

наук, бачення перспективи, уміння прогнозувати, застосовувати різні методи самоконтролю й самопізнання, методи наукових досліджень з метою отримання реальних знань про себе і свою діяльність, прагнення до самовдосконалення, бажання підвищити свій професійний рівень; розширення блоків професійних знань, практичний аналіз і планування професійної діяльності, корекцію професійних стереотипів.

Характерним у підготовці педагогів вищого рівня професіоналізму і як його показника професійної компетентності у роботі з обдарованими дошкільниками є особлива, глибоко усвідомлена потреба в самовдосконаленні, задоволеність педагога співпрацею з дітьми, контактність педагогів і дітей, інтерес до професії та до досягнення більш високих вершин професіоналізму. Нестандартне вирішення професійних завдань, розширення меж професійної діяльності дає можливість переходити майбутньому педагогу на більш високі щаблі творчості.

У роботах сучасних учених можна спостерігати різні варіанти професіограми педагога, це: ідеальна модель його діяльності, що визначає основні функції педагогічної діяльності вчителя, вимоги до його особистісних якостей, знань і вмінь, необхідних для самонавчання, саморозвитку з урахуванням специфіки навчального предмета (В. Давидов, А. Варданян та інші); певний набір якостей, необхідних для роботи з обдарованими дітьми: життєва позиція (визначеність поглядів на життя і його смисл, переконаність і етичне спрямування активності), загальна культура (розвинені духовні, естетичні потреби, культура поведінки, мови, зовнішнього вигляду), педагогічна спрямованість (любов до дітей, інтерес до педагогічної діяльності, потреба займатись нею), моральні якості (доброта, щирість, правдивість, працелюбність, справедливість сумлінність тощо), дидактичні здібності (володіння знаннями з методики виховання дітей, уміння систематизувати матеріал, дохідливо його подати, обґрунтувати), вольові якості (самостійність, цілеспрямованість, сміливість, наполегливість, витриманість тощо), експресивно-мовленнєві здібності (виразність мимики, мовлення, жестів, рухливості), організаторські здібності (вміння згуртувати, впорядкувати, налагодити), комунікативні здібності (відкритість людям, уміння встановлювати з ними контакти, підтримувати ділове й особистісне спілкування), перцептивні здібності (спостережливість, розуміння внутрішніх станів інших людей, здатність адекватно на них відгукуватись), креативність (схильність

до творчості, до реалізації творчої діяльності, відкритість інноваціям), сугестивні здібності (здатність переконувати, обґрунтовувати, доводити, певним чином навіювати), високий рівень знань (спеціальний і загальний) особливості уваги (здатність розподіляти увагу на всю групу дітей і одночасно концентрувати її на окремій дитині), зовнішні дані (привабливість, симпатичність, відсутність яскраво виражених фізичних і мовних вад) (О. Кагальняк, К. Ячишин та інші).

Виходячи з аналізу наукової літератури, професійну компетентність та підготовку вихователя дітей дошкільного віку ми розглядаємо на основі структурних компонентів особистості, компонентів педагогічної діяльності та відповідно до загального змісту його педагогічної діяльності.

У роботі структуру професійної компетентності вихователя дітей дошкільного віку визначено як сукупність взаємопов'язаних компонентів, а саме: особистісного, змістово-процесуального, рефлексивно-оцінювального, креативного. Відомо, що тільки лідер може виховати лідера, тільки обдарований творчий педагог може виховати і розвинути обдаровану здібну дитину. Одним з важливих структурних елементів особистісного компонента є педагогічні здібності. У сучасній психолого-педагогічній теорії існує декілька підходів до класифікації педагогічних здібностей педагога.

А. Ковальов і В. Мясищев відносять до педагогічних здібностей психічні якості, які належать до сфери мислення. А саме: винахідливість розуму, образне і логічне мислення, спостережливість, мислення за аналогією, а також емоційно-вольові якості особистості.

В. Крутецький виділив три великі групи педагогічних здібностей: особистісні здібності (прихильність до дітей, витримка і самовдосконалення); дидактичні здібності (академічні, експресивно-мовленнєві та здібність пояснювати); організаційно-комунікативні здібності (організаторські, перцептивні, сугестивні, а також педагогічний такт, педагогічна уява).

До професійних знань при підготовці вихователів ДНЗ можна віднести дві групи знань: загально-педагогічні та спеціальні. Останні, у свою чергу, поділяються на енциклопедичні та методичні знання. При визначенні нами сутності, компонентів професійної компетентності враховується той факт, що для успішної педагогічної діяльності з обдарованими дошкільниками недостатньо теоретичних знань, що приводять до чітко визначених понять, пов'язаних з педагогічним проектуванням у професії вихователя дітей дошкільного віку. Тільки передовий,

лідуючий педагог зрозуміє педагогічний процес, який буде ґрунтуватися на психології розвитку дитини, тобто особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти. Очевидно, що нові проблеми в системі освіти вимагають змін мислення як керівників, так і всіх педагогів – це рішуча відмова від млявості та поверхневості, перегляд поглядів на виховання дітей. Лише оновлене мислення дозволить педагогові – дошкільнику перебудувати навчально-виховний процес, трансформувати його. Особливо важливою для педагога – лідера у роботі з обдарованими дітьми є психолого-педагогічна ерудиція, почуття нового та вміння змінюватись.

Вихователь має поставити собі ціль, яка повинна бути конкретною, може бути зміненою, досяжною, реалістичною, а мета має підлягати постійному перегляду. Працюючи над цілями, реалізація яких визначається середньою і дальньою перспективою, педагогу потрібно не тільки працювати вивчаючи передовий педагогічний досвід, періодичну літературу певного напрямку, але й бути різносторонньо освіченою людиною. Тарапака Н.В. зазначає, що у три роки дитина піднімається на свій перший щабель соціального розвитку, коли починає активно вступати у відносини з середовищем і оточуючими. У шість років вона починає орієнтувати свою діяльність на суспільні функції людей, норми і зміст їхньої поведінки, широкое оцінювання соціальних зв'язків, унаслідок чого усвідомлює себе, потребу самореалізації.[4.34] І від того яким буде педагог, залежить те, якими будуть ці щаблі розвитку дитини – дошкільника. Чи прогресивно вона буде розвиватися?

Вихователь повинен бути майстром своєї справи. А так як провідна діяльність дошкільника - це гра, то - "ігромайстром". Немає жодної професії, де б фахівець не заглиблювався у простори майбутнього фаху, не використовуючи гру. Ігромайстер це – майстер настрою, радості, прекрасного стану духу. Справжній ігромайстер є насамперед педагогом – психологом.[5] А для роботи з обдарованими дітьми, ще й обдарованим та різнобічноосвідченим.

Нашими дослідженнями визначено вміння, якими повинен володіти вихователь, здійснюючи керівництво іграми дітей:

- аналітичні - вміння аналізувати та діагностувати рівень розвитку ігрової діяльності дітей.
- проектувальні (конструктивні) - вміння проектувати рівень розвитку ігрової діяльності дітей, якого вихователь бажав би досягти як для групи в цілому, так для окремих дітей;

- організаторські та комунікативні - вміння організувати дітей, проявити ширший інтерес до дитячої гри, включитись у неї.

Проблема обдарованості – одна з найактуальніших у сучасному світі дошкілля. Важливо, щоб дорослі, які виховують і навчають дошкільника, базувалися на новому підході до розвитку його здібностей, брали до уваги висновки та узагальнення психологів та педагогів.

Щоб бути лідером потрібно вміти бачити перспективу, тобто те, до чого маєте прагнути, яких дітей хочете виховати, якими вони мають бути, які якості мати і т.д. і т.п. Бачення перспективи, котре також можна назвати далекобачністю, є ключовою якістю в розумінні лідерства. Слушним є твердження: «Слабкий зір обмежує здібність людини бачити; слабе бачення перспективи обмежує її дії».

Педагог, плануючи свою діяльність має:

- знати, що потрібно зробити на наступному етапі;

- розуміти значимість своїх дій;

- знати те, як, де знайти ресурси для виконання того чи іншого завдання.

Важливо так спланувати роботу, щоб було зрозуміло і чітко визначено, на якому етапі який результат треба отримати і що для цього треба зробити.

Співзвучною є точка зору В.Громового, який говорить, що педагоги мають бути креативними особистостями і провісниками майбутнього.[3.88] Так, майбутнє залежить від нас, і воно обіцяє радикально змінити наше життя. Постійна готовність до навчання та прагнення до досконалості, можуть створити переможців в цій атмосфері змін. Ми не повинні дати людям майбутнє – ми повинні ввірити наше майбутнє кращим людям.

Як зазначено у Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі», педагог, який працює з інтелектуально обдарованою дитиною, має характеризуватися такими важливими якостями:

- доброзичливістю, людяністю, чуйністю;
- неупередженістю, об'єктивним баченням подій;
- творчим, нетрадиційним, особистим світоглядом;
- знанням обдарованої дитини, потреб та інтересів;
- розвиненим інтелектом та широкими інтересами;
- емоційною стабільністю, врівноваженістю;
- гнучкістю, динамічністю поведінки, здатністю переглядати свої погляди, постійно самовдосконалюватися;

- схильністю до конструктивної поведінки, прийняття доцільних рішень, здорового глузду;

- здатністю ставитися до дитини не лише як до носія обдарованості, а як до особистості з її сильними та слабкими сторонами.[2]

Спілкуючись з обдарованою дитиною педагог має дбати про розвиток у неї широких інтересів (занурення лише в один з аспектів життя звужує діапазон можливостей). До основних сфер обдарованості відносять: освітню, наукову, художню, спортивну, підприємницьку й комунікативну. А розвиткові інтересів сприяє добре обладнане розвивальне предметно-ігрове середовище. Створити таке предметно-ігрове середовище можливо за умови дотримання таких вимог:

- предметно-ігрове середовище має бути адекватне віковій дитині та відповідати їх функціональним можливостям з незначним перевищенням ступеня складності;

- предметно-ігрове середовище має бути динамічне, варіативне, різноманітне. Хоча воно організовується дорослими, але повністю підвладне дитині, не обмежує її діяльності, забезпечує повну свободу;

- ігровий простір повинен сприяти орієнтовно-пізнавальній діяльності, що забезпечує засвоєння нових знань, формування розумових дій, розвиток провідних психічних процесів дитини;

- не можна забувати про значення форм і кольору - саме вони надають виразності об'єктам та подіям і завдяки зіставленню допомагають дитині отримати достовірні знання про дошкілля. Всі ігрові предмети мають бути якісні, бо що досконаліша форма, то повніше реалізується її призначення. Забороняється використання предметів з розмитими контурами, пропорціями, перекошеними кутами, погано підігнаними з'єднаннями, адже все це впливає на розвиток окоміру, не сприяє вдосконаленню точності рухів. Зовнішній вигляд іграшки (її конструкція, колір, форма, фактура) має спонукати дитину до гри;

- необхідно включати у предметно-ігрове середовище національні, етнокультурні особливості, аби маля творчо прилучалося до духовних цінностей народу, вчилася любові до рідної землі.

На основі вищезазначеного варто виділити ряд рекомендацій педагогам щодо роботи з обдарованими дітьми:

1. Вихователь не повинен повсякчас розхвалювати кращу дитину. Не слід виділяти обдаровану дитину за індивідуальні успіхи, краще заохотити спільні заняття з іншими дітьми.

2. Вихователів не варто приділяти багато уваги навчанню з елементами змагання. Обдарована дитина буде частіше від інших переможцем, що може викликати неприязнь до неї.

3. Педагог не повинен робити з обдарованої дитини "вундеркінда". Недоречно випинання винятковості породжує найчастіше роздратованість, ревності друзів, однокласників. Інша крайність – зловмисне прилюдне приниження унікальних можливостей і навіть сарказм з боку вихователя – звичайно, недопустимі.

4. Вихователів треба пам'ятати, що в більшості випадків обдаровані діти погано сприймають суворо регламентовані заняття, що повторюються.

5. Вихователь має бути поруч із дитиною не лише фізично, а насамперед духовно. Щоб вона відчувала і схвалення, і підтримку, і ваше бажання їй допомогти розібратися і втілити те, чого вона прагне. Але не забувати, що кожна дитина - це окрема особистість зі своїм унікальним набором сильних і слабких сторін, талантів і здібностей яка зовсім не повинна виправдовувати ваші очікування. Дійсно, кожна дитина має певні здібності, таланти чи обдарованість. І тільки від дорослих залежить, зможе вона розкрити і застосувати їх у житті чи залишиться невиразною, невисловленою і самою для себе невідомою.[6]

Отже, педагогічні працівники дошкільних навчальних закладів для роботи з обдарованими дітьми повинні мати психолого-педагогічну підготовленість, методологічну та методичну грамотність, педагогічну майстерність та практичний досвід. А це може забезпечити тільки відповідна освіта у вищих педагогічних навчальних закладах, інститутах підвищення кваліфікації педагогічних працівників та курсах перепідготовки фахівців.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Акмеология : учеб. для вузов / [под общ. ред. А. А. Деркача]. – М. : РАГС, 2002. – 630 с.
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»/М-во освіти і науки України, Акад.пед.наук України; наук.ред.та упоряд.О.Л.Кононко. – К.:Світлич, 2008. – 430с.
3. В.В.Громовий. Що занадто, те не здорово... //Педагогічний вісник. – 2007. - №2. – с.85 - 88
4. Н.В.Тарапака. Підготовка дітей до школи: стан та проблеми//Педагогічний вісник. – 2007. - №2. – с.32 – 35
5. Шуть М. Майстерність проведення гри. – К.: Шк.світ, 2007. – 128 с. – (Б – ка «Шк. Світу»).
6. <http://s-osvita.com.ua/content/view/162/29/1/3/>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Гагаріна Наталія Павлівна – аспірантка кафедри педагогіки Кіровоградського педагогічного університету імені Володимира Винниченка, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів, моніторингові дослідження в дошкільній освіті.

ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ НАВЧАННЯ

Ярослав ГАЛЕТА (Кіровоград)

В статті здійснена спроба обґрунтування місця і ролі в освітньому просторі різноманітних інформаційних середовищ. Досліджено особливості процесу самореалізації особистості в інформаційному середовищі навчання.

В статье осуществлена попытка обоснования места и роли в образовательном пространстве разнообразных информационных сред. Исследованы особенности процесса самореализации личности в информационной среде обучения.

Ключові слова: самореалізація особистості, інформаційне середовище, інформаційна культура.

Однією з найважливіших особливостей сучасного суспільного розвитку є стрімке зростання, накопичення і використання інформації – нових знань в різних сферах життєдіяльності людей. Інформація стає головним ресурсом розвитку суспільства, бо сприяє не лише якісним змінам в економіці і створенню умов наукової організації управління всіма суспільними процесами, але і формуванню широких можливостей для самореалізації кожної окремої людини. Не

випадково тому, що вже починаючи з кінця ХХ ст. почали говорити про сучасне суспільство як про інформаційне.

Інформаційне суспільство визначається не стільки тим, що має місце прискорене зростання знання у всіх галузях людської життєдіяльності, скільки головним чином тим, що зросла комунікація – взаємодія людей на основі циркуляції (обігу) цих знань і можливості, що з'явилася, досить швидко (простим натисненням кнопки комп'ютера) їх отримати. Природно, можливість прискореного здобуття найрізноманітнішої інформації сприяє розширенню можливостей вибору дій людей, а отже, і появі більшої кількості шансів проектування і ефективного здійснення різних видів діяльності.

У сучасних умовах в якісно новому аспекті розглядається проблема розвитку і використання людського потенціалу. Пред'являються більші вимоги до самостійності та ініціативи людини, викликані